

**AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA KORPORATIV
BOSHQARUVNING ASOSIY PRINSIPLARI**

Yusupov Dilmurod Zokirjon o'g'li

O'zbekiston Respublikasi vazirlar mahkamasi huzuridagi

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining MBA - global menejment mutaxassisligi
tinglovchisi

dyusupov1208@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqolada aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvning asosiy tamoyillari o'rganilib, shaffoflik, hisobdorlik va aksiyadorlarga nisbatan adolatli munosabatni ta'minlovchi muhim asoslar yoritilgan. Samarali korporativ boshqaruv sarmoyadorlar ishonchini oshirish va korporativ sektorda umumiy barqarorlikni rag'batlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu asosiy tamoyillarni tushunish orqali kompaniyalar axloqiy xulq-atvor madaniyatini rivojlantirishi va qiymat yaratishi mumkin, natijada uzoq muddatli muvaffaqiyatga olib keladi.

Kalit so'zlar: aksiya, aksiyadorlik jamiyatlari, korporativ boshqaruv.

**ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ КОРПОРАТИВНОГО
УПРАВЛЕНИЯ В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ**

Юсупов Дилмурод Закирджон угли

Студент MBA - Global Management в Высшей школе бизнеса и
предпринимательства

При Кабинете Министров Республики Узбекистан

dyusupov1208@gmail.com

***Аннотация:** в статье рассматриваются основные принципы корпоративного управления в акционерных обществах и выделяются важные основы, обеспечивающие прозрачность, подотчетность и справедливое отношение к акционерам. Эффективное корпоративное управление имеет решающее значение для повышения доверия инвесторов и обеспечения общей стабильности в корпоративном секторе. Понимая эти основные принципы, компании могут развивать культуру этичного поведения и создавать ценности, что в конечном итоге приведет к долгосрочному успеху.*

***Ключевые слова:** акции, акционерные общества, корпоративное управление.*

BASIC PRINCIPLES OF CORPORATE GOVERNANCE IN JOINT-STOCK COMPANIES

Yusupov Dilmurod Zakirjon ugli

MBA student - Global Management at the Higher School of Business and
Entrepreneurship

Under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan

dyusupov1208@gmail.com

Abstract: *this article examines the fundamental principles of corporate governance in joint-stock companies, highlighting important foundations that ensure transparency, accountability, and fair treatment of shareholders. Effective corporate governance is essential for increasing investor confidence and promoting overall stability in the corporate sector. By understanding these fundamental principles, companies can develop a culture of ethical behavior and create value, which ultimately leads to long-term success.*

Keywords: *stock, joint-stock companies, corporate governance.*

KIRISH

Korporativ boshqaruv deganda kompaniyaning yoʻnalishi va nazoratini taʼminlaydigan tizimlar va jarayonlar tushuniladi. Mulk huquqi koʻplab aksiyadorlar oʻrtasida taqsimlangan aksiyadorlik jamiyatlari sharoitida barcha manfaatdor tomonlarning manfaatlarini himoya qilish uchun mustahkam boshqaruv mexanizmlari muhim ahamiyatga ega. Korporativ boshqaruv tamoyillari boshqaruv amaliyotini boshqaradigan, qarorlar qabul qilishni osonlashtiradigan va aksiyadorlar va manfaatdor tomonlar oldida javobgarlikni oʻrnatuvchi asos boʻlib xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Korporativ boshqaruv kompaniyalar faoliyat yuritadigan doirani shakllantirishda muhim rol oʻynaydi. Mulkchilik koʻplab aksiyadorlar oʻrtasida taqsimlangan aksiyadorlik jamiyatlarida kuchli boshqaruv tuzilmalariga boʻlgan ehtiyoj yanada yaqqol namoyon boʻladi. Ushbu maqolada aksiyadorlik

jamiyatlarida korporativ boshqaruvning asosiy tamoyillari o'rganilib, ularning ahamiyati, amalga oshirilishi va biznes faoliyatiga ta'siriga e'tibor qaratiladi. Korporativ boshqaruv deganda kompaniyalarni boshqarish va nazorat qilish uchun tuzilmalar va jarayonlar tushuniladi. Korporativ boshqaruvning maqsadi xavflarni minimallashtirish va korxona barqarorligini ta'minlash bilan birga korporativ samaradorlik va javobgarlikni oshirishdan iborat.¹ Mamlakatimiz iqtisodiyotining deyarli barcha tarmoqlarida, korxonalarining iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida rivojlanishi hamda iqtisodiy makonda raqobatbardoshligini ta'minlash korporativ boshqaruv nazariyasi va amaliyotini qo'llash samaradorligiga bog'liqdir. Shuning uchun ham iqtisodiyot sohalarini boshqarishning zamonaviy va samarali uslublaridan biri bo'lgan korporativ boshqaruv mexanizmi mamlakatimiz biznes muhitining rivojlanishiga asos bo'lmoqda. Korporativ boshqaruv bu kompaniyalar faoliyatini boshqarishga asoslangan va tartibga solinadigan qonun va qoidalar to'plamidir. U kompaniya aksiyadorlari, shuningdek mijozlar, yetkazib beruvchilar, boshqaruv organlari manfaatlariga ta'sir qiluvchi ichki va tashqi omillarni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, korporatsiya o'zini nazorat qiladi, xodimlar uchun o'z qadriyatlari, siyosati va qonunlarini eng yuqori darajadan eng quyi darajagacha o'rnatadi. Yaxshi korporativ boshqaruv barcha aksiyadorlarning umumiy yig'ilishlarda ovoz berish huquqiga ega bo'lishlarini ta'minlashga intiladi. Bunda ,barcha atsiyadorlar kompaniya kelajagi to'g'risida bir xil tasavvurga ega bo'lishlari lozim. Korporativ boshqaruv kompaniyaning ko'plab manfaatdor tomonlari, masalan investorlar, aksiyadorlar, xodimlar, mijozlar, sheriklar va

¹ Chernysh, I., Hliebova, A., & Shynkarenko, R. (2018). The corporate governance system of a joint-stock company in terms of legislative changes and prospects for the introduction of corporate social responsibility. Экономика i perion, (4), 59-65.
SJIF:5.219

jamiyat o'z ehtiyojlari va manfaatlaridan qoniqishini ta'minlash uchun juda muhimdir. Muvaffaqiyatli korporativ boshqaruvning eng muhim xususiyati bu aniq biznes strategiyasidir. Biznesda o'z mahsuloti yoki xizmatlari uchuni shlab chiqarish va sotish joylarini belgilash muhimdir. Bundan tashqari, korxonalar o'zlarining maqsadli auditoriyasini va ular hal qilmoqchi bo'lgan muammolarni yaratishi kerak. Biznes o'z mahsuloti yoki xizmatlari orqali maqsadli auditoriya maqsadlariga erishishga imkon beradigan strategik rejani belgilashi kerak.²

Shaffoflik samarali korporativ boshqaruvning asosidir. Bu kompaniyaning o'z faoliyatini olib borishi va manfaatdor tomonlar bilan muloqot qilishning ochiqqligini anglatadi. Kompaniyalar o'zlarining moliyaviy ko'rsatkichlari, boshqaruv amaliyoti va strategik maqsadlari haqida aniq va qulay ma'lumotlarni taqdim etishlari kerak. Bu nafaqat aksiyadorlar o'rtasida ishonchni mustahkamlaydi, balki mas'uliyatni ham oshiradi. Yillik hisobotlar va kompaniya siyosati bo'yicha yangilanishlar kabi muntazam ravishda oshkor etilishi barcha manfaatdor tomonlarni xabardor qilish va jalb qilishda yordam beradi.

Hisobdorlik - bu kompaniya boshqaruvi va rahbariyatining o'z qarorlari va xatti-harakatlarini aksiyadorlarga tushuntirish majburiyati. Bu rahbarlik lavozimidagi shaxslarning o'z faoliyati uchun javobgar bo'lishini ta'minlaydi. Yaxshi boshqaruv tizimlari moliyaviy va operatsion qarorlar uchun javobgarlikning aniq chegaralarini o'z ichiga oladi. Kengashlar boshqaruv faoliyatini baholash mexanizmlarini yaratishi va noto'g'ri qaror qabul qilish yoki

² Wierzbicka, A., & Niklińska, N. (2016). The Legal Structure of the Joint-stock Company as the Ultimate Source of Corporate Governance. *Horyzonty Polityki*, 7(20).
SJIF:5.219

kompaniya va uning manfaatdor tomonlari manfaatlarini ko‘zlab harakat qilmaslik oqibatlarini ta’minlashi kerak.

Aksiyadorlik jamiyatida halollik madaniyatini shakllantirishda axloqiy xulq-atvor muhim ahamiyatga ega. Bu kompaniyaning huquqiy me’yorlarga emas, balki axloqiy me’yorlarga sodiqligini aks ettiradi. Kengashlar tashkilotning barcha darajalarida axloqiy xulq-atvorni targ‘ib qilishi, xodimlar va rahbariyatni kompaniya qadriyatlarini aks ettiruvchi qarorlar qabul qilishga undashi kerak. Kuchli axloqiy madaniyat xavflarni kamaytiradi va kompaniyaning bozordagi obro‘cini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Korporativ boshqaruvda barcha aksiyadorlarga, ularning qanday ulushga ega bo‘lishidan qat’i nazar, adolatli munosabatda bo‘lish muhim ahamiyatga ega. Ushbu tamoyil ovoz berish huquqi, dividendlarni taqsimlash va korporativ qarorlar qabul qilishda ishtirok etish nuqtai nazaridan adolatli munosabat zarurligini ta’kidlaydi. Kompaniyalar barcha aksiyadorlarga, ayniqsa minoritar aksiyadorlarga o‘z ovozlarni eshitish imkonini beruvchi mexanizmlarni yaratishi va shu bilan ko‘pchilik aksiyadorlar tomonidan suiiste’mol qilinishining oldini olishi kerak. Samarali korporativ boshqaruv korporativ ekotizimdagi barcha manfaatdor tomonlar, jumladan xodimlar, mijozlar, yetkazib beruvchilar va jamiyatning muhimligini tan oladi. Manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik qilish kompaniyalarga turli istiqbollarni to‘plash va kengroq auditoriya manfaatlarini aks ettiruvchi asosli qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Ushbu ishtirok ko‘p shakllarda bo‘lishi mumkin, jumladan, so‘rovlar, jamoatchilik maslahatlari va inklyuziv qarorlar qabul qilish jarayonlari. Manfaatdor tomonlarga yo‘naltirilgan

yondashuv nafaqat korporativ qarorlar qabul qilishda yordam beradi, balki kompaniyaning faoliyat yuritish uchun ijtimoiy litsenziyasini ham oshiradi.³

Kuchli korporativ boshqaruv tuzilmalari biznes samaradorligini oshirish bilan bogʻlangan. Boshqaruvga ustuvor ahamiyat beradigan kompaniyalar odatda ancha chidamli va bozor muammolariga javob berishga qodir. Takomillashtirilgan javobgarlik qarorlarni yaxshiroq qabul qilishga olib keladi, bu esa operatsion samaradorlikni oshiradi va rentabellikni oshiradi. Bundan tashqari, shaffoflik va axloqiy xulq-atvor manfaatdor tomonlar oʻrtasidagi munosabatlarni mustahkamlashi mumkin, bu esa mijozlarning sodiqligini va brend obroʻsini oshiradi. Bundan tashqari, mustahkam boshqaruv amaliyotlari investitsiya qarorlarini qabul qilishda atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) mezonlariga tobora koʻproq ustunlik beradigan investorlarni jalb qilishi mumkin. Ushbu sohalarda muvaffaqiyat qozongan kompaniyalar koʻpincha yuqori baholar va past kapital xarajatlari bilan taqdirlanadi, natijada uzoq muddatli oʻsish va barqarorlikni taʼminlaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, aksiyadorlik jamiyatlarini samarali boshqarishda korporativ boshqaruvning asosiy tamoyillari hal qiluvchi rol oʻynaydi. Ushbu tamoyillarga rioya qilgan holda, tashkilotlar nafaqat tartibga soluvchi talablarga rioya qilishni taʼminlashi, balki investorlar oʻrtasida ishonch va ishonchni mustahkamlashi mumkin. Shaffoflik, hisobdorlik va aksiyadorlarga nisbatan

³ Makarova, O. A. (2013). Improving the Model of Corporate Governance in a Publicly Owned Joint-Stock Company. Vestnik Saint Petersburg UL, 3. SJIF:5.219

adolatli munosabat axloqiy amaliyotlar gullab-yashnaydigan muhitni yaratish uchun asosiy hisoblanadi. Biznes sohasi rivojlanishda davom etar ekan, samarali korporativ boshqaruvga ustuvor ahamiyat berish aksiyadorlik jamiyatlarida uzoq muddatli muvaffaqiyat va barqarorlikka erishish uchun tobora muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Chernysh, I., Hliebova, A., & Shynkarenko, R. (2018). The corporate governance system of a joint-stock company in terms of legislative changes and prospects for the introduction of corporate social responsibility. *Економіка і регіон*, (4), 59-65.
2. Wierzbicka, A., & Niklińska, N. (2016). The Legal Structure of the Joint-stock Company as the Ultimate Source of Corporate Governance. *Horyzonty Polityki*, 7(20).
3. Makarova, O. A. (2013). Improving the Model of Corporate Governance in a Publicly Owned Joint-Stock Company. *Vestnik Saint Petersburg UL*, 3.